

Архивски број: 08-67/5
Датум: 23.02.2024

Постапувајќи по претставката за заштита од дискриминација бр. 08 - 719/1 од 28.09.2023 година, поднесена од

заштита од вознемирување по основ на потекло, национална и етничка припадност во областа на социјалните мрежи, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација врз основа на член 21 став 1 точка 14 и член 27, став 1 од Законот за спречување и заштита од дискриминација (Сл. Весник на РСМ бр.258/2020) на 23.02.2024 година го донесе следново

МИСЛЕЊЕ

НЕ СЕ УТВРДУВА ВОЗНЕМИРУВАЊЕ врз основа на потекло, национална и етничка припадност од страна на кон граѓаните на Република Северна Македонија со бугарска етничка припадност, во областа на социјалните мрежи.

Образложение

На 28.09.2023 година, до Комисијата за спречување и заштита од дискриминација поднесена е претставка за заштита од вознемирување од

против по основ на етничка припадност во областа на социјалните мрежи кон граѓаните со бугарска етничка припадност, со споделување текстуална содржина на социјалната мрежа "Фејсбук".

Согласно наводите од претставката, на ден 06.07.2023 година на својот личен профил на социјалната мрежа "Фејсбук", споделила фотографија со следната текстуална содржина: *"Една година од фашистичките методи на северцанската полиција за одбрана на бугарскиот врховизам"*. Подносителот наведува дека со ваквата објава предизвикала вознемирување врз дискриминаторска основа – национална или етничка припадност кон граѓаните на Република Северна Македонија со бугарско национално самосознание, со повреда на нивното достоинство, дерогирајќи ги одредбите за заштита на основните човекови права и слободи загарантирани со Уставот и меѓународните правни акти ратификувани од Собранието на Република Северна Македонија. Во претставката се наведува дека бугарскиот народ, кој живее во Република Северна Македонија е достоинствен народ, горд на своето потекло, лојален кон суверенитетот и територијалниот интегритет на својата татковина, не дејствува со врховистички методи како што навела посочената.

Како таков, истиот сака да ги ужива сите слободи и права согласно Уставот и другите позитивни законски прописи, како и другите народи во државата, и не сака да биде предмет на вознемирување или на било кој начин да биде доведен во состојба опасна по живот. Врз основа на наведеното, подносителот предлага да се утврди вознемирување, врз основа на потекло, национална или етничка припадност кон бугарскиот народ во Република Северна Македонија, а на пријавената да ѝ се издаде препорака во иднина да не објавува навредливи содржини кои повикуваат и поттикнуваат вознемирување и повреда на достоинството на бугарскиот народ и јавно да се извини на социјалната мрежа, како и да ја отстрани спорната содржина.

За потврда на наводите од претставката, во прилог кон истата се доставени следниве докази: принт скрин од објавата, линк до истата и тековна состојба на подносителот.

Согласно член 24, став 7 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, Комисијата на 02.10.2023 година дс испрати известување со барање за произнесување по наводите содржани во цитираната претставка.

Од причина што и по два обиди за поштенска достава на адресата наведена во претставката како адреса на посочената дискриминаторка, Комисијата не доби потврда за успешна достава, на 01.12.2023 година се обрати до подносителот со Барање за доуредување на претставката, заради наведување на точната адреса на посочената со претставката.

На Барањето за доуредување на претставката, Комисијата не доби одговор од подносителот, ниту потврда за успешна поштенска достава. Од таа причина, на 12.01.2024 година, истиот акт го достави до подносителот со електронска достава на мејл адресата –

На 15.01.2024 година до Комисијата пристигна поднесок за доуредување на претставката од подносителот, со кој беа наведени две нови адреси на потенцијалната дискриминаторка.

На 15.01.2024 година, Комисијата испрати Барање за произнесување до , на двете наведени адреси од поднесокот за доуредување на претставката.

На 31.01.2024 година во Комисијата за спречување и заштита од дискриминација пристигна поднесок за произнесување по претставката од Во поднесокот за произнесување истакнува дека претставката е полна со нелогичности, неконзистентна, правно неиздржана, конфузна и од содржината на истата не може со сигурност да се утврди во кој дел од наведената објава е предизвикано вознемирување врз дискриминаторска основа. Таа напоменува дека објавата на социјалната мрежа „Фејсбук“ воопшто не се однесува на бугарскиот народ кој живее во Северна Македонија и тврди дека истото може да се увиди од самата

содржина на објавата. Воедно, наведува дека со објавата е споделен текст од друг извор и истакнува да се има предвид дека споделувањето на информации со релевантни докази и извори не претставува дискриминација. Врз основа на тоа, истакнува дека за текст кој е пренесен и споделен не може да одговара оној кој го споделил, туку оној што го напишал и објавил.

Во однос на содржината на самата објава, тврди дека објавеното е во границата на слободата на изразување, во смисла на член 16 од Уставот, како и членот 10 од Европската конвенција за човековите права. Во продолжение се истакнува: *„Праксата на Европскиот суд за човековите права во неколку наврати ја има нагласено важноста на член 10 од ЕКЧП, кој претставува еден од суштинските темели на едно демократско општество и кој член во целина заедно со исклучоците од став 2 е применлив не само за информации или идеи кои се поволно примени или се сметаат за ненавредливи, туку и за оние кои навредуваат, шокираат или вознемируваат, бидејќи тоа го бараат плурализмот, толеранцијата и слободоумноста, без кои нема демократско општество. Следствено, примената на исклучоците од ставот 2 во пракса мора тесно да се толкува и неопходноста од какви и да било ограничувања на слободата на изразување, мора да биде убедливо воспоставена, а придавката „неопходни“ имплицира на постоење на влијателна или наметнувачка општествена потреба и легитимна цел“. Во поднесокот за произнесување се наведуваат случаи од судската пракса на ЕСЧП и се предлага Комисијата истите да ги земе предвид при одлучувањето.*

Ценејќи ги наводите од претставката и поднесокот за произнесување по наводите од претставката, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација утврди дека не е сторено веројатно тврдењето на подносителот за вознемирување, во смисла на Законот за спречување и заштита од дискриминација.

Со содржината на пријавената објава не е исполнета законската дефиниција за вознемирување од чл. 10 од Законот за спречување и заштита од дискриминација. Имено, согласно цитираниот член *„Вознемирувањето претставува несакано постапување кон лице или група лица врз дискриминаторски основи што има за цел или последица, повреда на достоинството или создавање на заканувачка, непријателска, понижувачка или застрашувачка средина, пристап или практика.“* Пријавената објава не таргетира лица или група лица, па согласно тоа не може да предизвика вознемирување, во смисла на Законот за спречување и заштита од дискриминација. Објавата не може да се толкува изолирано од општествениот контекст и случувања, па во тој случај произлегува дека содржината на објавата е насочена кон политиката и институциите на власта на Република Северна Македонија. Оттука, дејствието на посочената во претставката не е насочено кон повреда на достоинството на одредена етничка група. Воедно, подносителот не направил *prima facie* случај на вознемирување, бидејќи во претставката не покажал каузална врска меѓу одредено несакано постапување (вербално, невербално или физичко

постапување) кое има за цел или последица повреда на достоинството на личноста или на групата на лица на која односното лице припаѓа или создавање на заканувачка, непријателска, понижувачка или застрашувачка средина, пристап или практика, и постоење на дискриминаторска основа.

Уставот на Република Северна Македонија во членот 8 ги потенцира темелните вредности на уставниот поредок, започнувајќи со основните слободи и права на човекот и граѓанинот признати со меѓународното право и утврдени со Уставот, слободното изразување на националната припадност и владеењето на правото.

Членот 16 од Уставот ја гарантира слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата, како и слободата на говорот, јавниот настап, јавното информирање и слободното основање на институции за јавно информирање.

Европската конвенција за заштита на човековите права, во членот 9, став 1, се потенцира дека: *„Секој човек има право на слобода на мислите, совеста и верата. Ова право ја вклучува и слободата на промена на верата и убедувањето, како и слободата за изразување на својата вера или убедување...“*. Членот 10 пак ја гарантира слободата на изразување: *„Секој човек има право на слобода на изразувањето. Ова право ги опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување информации или идеи, без мешање на јавната власт и без оглед на границите...“*

Имено, при толкување на член 10 од Конвенцијата, Судот одлучил дека *„слободата на изразување сочинува една од суштинските основи на [демократското] општество, еден од основните услови за неговиот напредок и за развојот на секој човек“*. Судот во неколку наврати ја нагласил важноста на овој член, кој не се применува само за *„информации“* или *„идеи“* што се поволно примени или се сметаат за ненавредливи или за прашање на рамнодушност, туку и за оние што навредуваат, шокираат или вознемируваат; такви се барањата за плурализам, толеранција и слободоумие без кои нема *„демократско општество“*.

Ограничувањето на слободата на изразување доколку е предвидена во закон, може да се однесува на причините наведени во став 2 од член 10 од Европската конвенција за човекови права кои се: државната безбедност, територијалниот интегритет и јавната безбедност, заштита на редот и спречување на нереди и злосторства, заштитата на здравјето и моралот, угледот и правата на другите за спречување на ширењето на доверливи информации или за зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството.

Во Универзалната декларација за човековите права на ООН, членот 19 гласи: *„Секој има право на слобода на мислење и изразување. Ова право ја вклучува и слободата да се застапува одредено мислење без никакво вмешување и да се бараат, да се примаат и да се даваат информации и идеи преку медиумите и без оглед на границите.“*

Меѓународниот пакт за граѓански и политички права во членот 19, став 1 и став 2 пропишува: *1. Никој не може да биде вознемируван поради своите мислења. 2. Секое лице има право на слобода на изразувањето. Ова право, без оглед на границите, ја подразбира слободата на изноаѓање, примање и ширење на информации и идеи од сите видови во усмена, писмена, печатена или уметничка форма, или на кој и да е начин по слободен избор.*

За политичкото изразување во контекст за слободата на изразување добар пример е пресудата во случајот Еон против Франција¹. Жалителот Ерв Еон е државјанин на Франција кој во 2008 за време на посетата на Претседателот на Франција, Николас Саркози на Лавал, истакнал мал плакат на кој пишувало „губи се, ти мал недоделкан“. Оваа фраза, практично, била истата фраза која неколку месеци порано ја употребил Саркози, кога при посетата на еден саем за земјоделски производи, еден земјоделец одбил да се ракува со него. На 6 ноември истата година, Судот од виша инстанца во Лавал го огласил за виновен Еон за навреда на Претседателот на Републиката согласно член 30 од Законот за печатот од 29 јули 1881 г. и го казнил со парична казна од 30 евра, која подоцна била укината. Судот пресудил дека Франција е одговорна за повреда на член 10 од Конвенцијата и пресудил дека фактот што Франција е прогласена за одговорна е доволен правичен надоместок за нематеријалната штета која ја претрпел жалителот. Тежиштето на расправата во Судот бил „балансот кој треба да биде поставен меѓу ограничувањето на слободата на изразување и правото на слободна дискусија на работите од јавен интерес“. Во таа смисла, Судот заклучил дека „фразата употребена од жалителот не била насочена кон приватната чест... ниту пак означува личен напад од голем размер кон Претседателот“. Судот заклучил дека „вербалниот напад“ во својата суштина бил од политичка природа и дека можни ограничувања на политичките дискусии, според член 10 од Конвенцијата, се многу ретки. Понатаму, Судот заклучил дека фактот што фразата којашто била употребена од страна на Еон, го привлечла медиумското внимание, а истата била пренесена на сатиричен начин, јасно укажува дека „вербалниот напад“ во овој случај може да се третира како политичка сатира. Политичката сатира, во својата суштина, ја има целта да провоцира и исмева. Така, според Судот, прогласувањето за виновен на Еон може да има негативен ефект кон „сатирата како начин за дискусија на работите од јавен интерес“, а таквиот тип на дискусија е фундамент на секое демократско општество. Во таа смисла Судот заклучил дека „изречената кривична санкција за Еон е непропорционална кон целта која е пропишана со членот 10, и во таа смисла е непотребна во едно демократско општество“.

Имајќи го предвид горенаведеното, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација, согласно своите надлежности одлучи како во диспозитивот на мислењето дека во конкретниот случај не постои дискриминација врз основа на

¹ Eon v France, ECHR 2013 (Application No. 26118/10)

потекло, национална и етничка припадност од страна _____ и кон граѓаните
од бугарска етничка припадност во областа на социјалните мрежи.

Комисија за спречување и заштита од
дискриминација

Претседател
Игор Јадровски

Доставено до:

